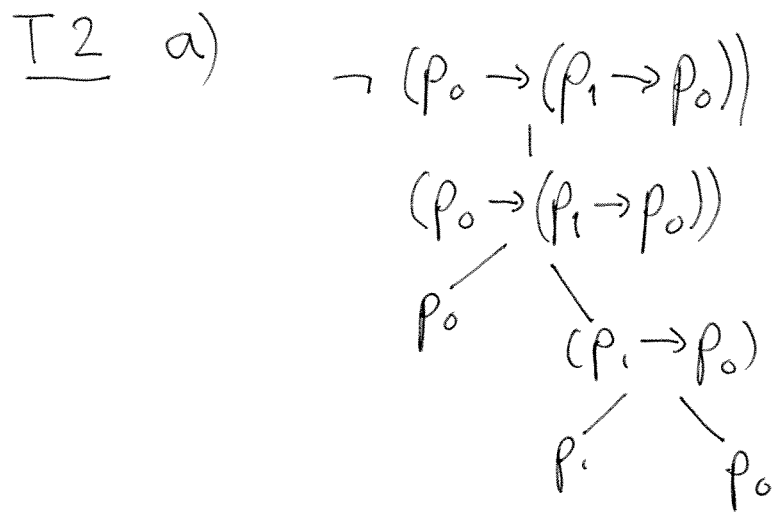

Logiikka I, Kevät 2012

Kertaustehtäviä 1. kurssikokeeseen

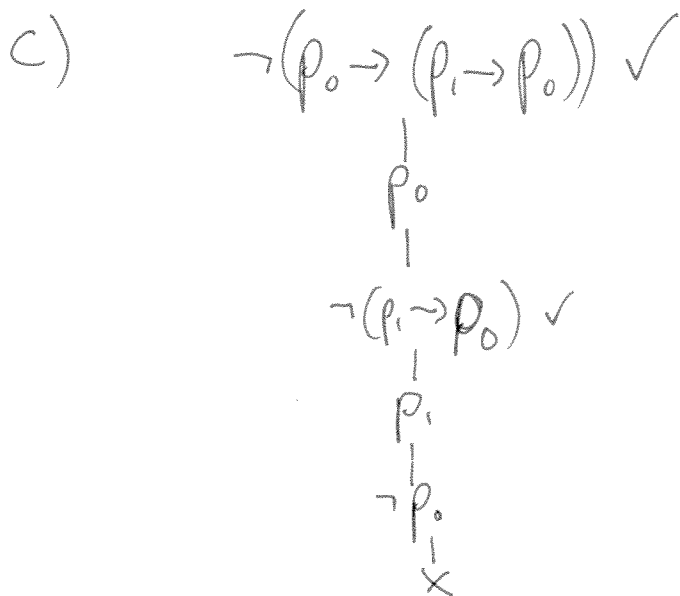
Esimerkkiratkaisuja, Kaarlo Reipas.

T1 Löytyy monisteesta.

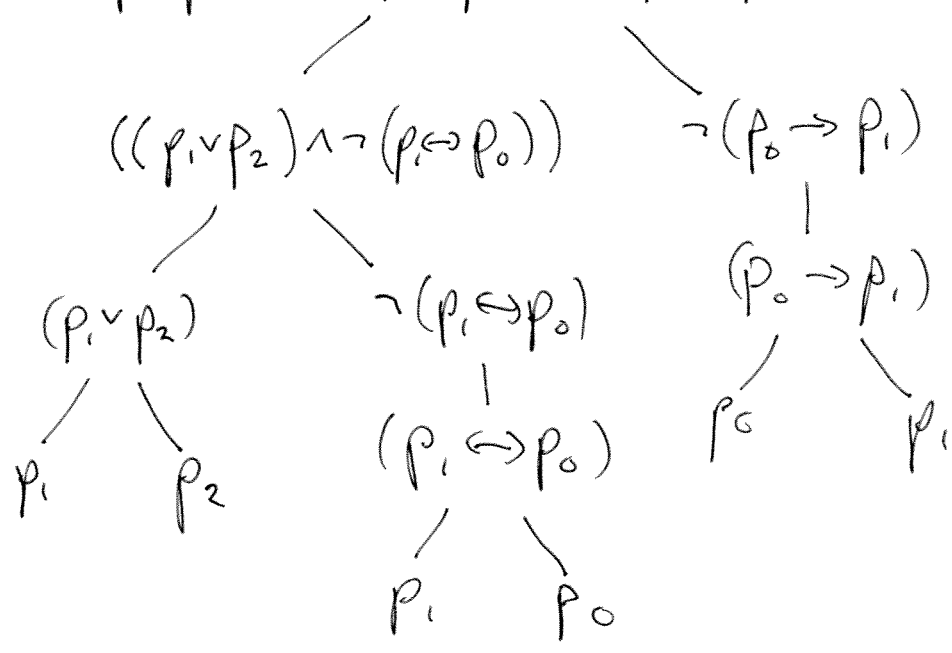

b)

p_0	p_1	$\neg(p_0 \rightarrow (p_1 \rightarrow p_0))$
0	0	0
0	1	0
1	0	0
1	1	0

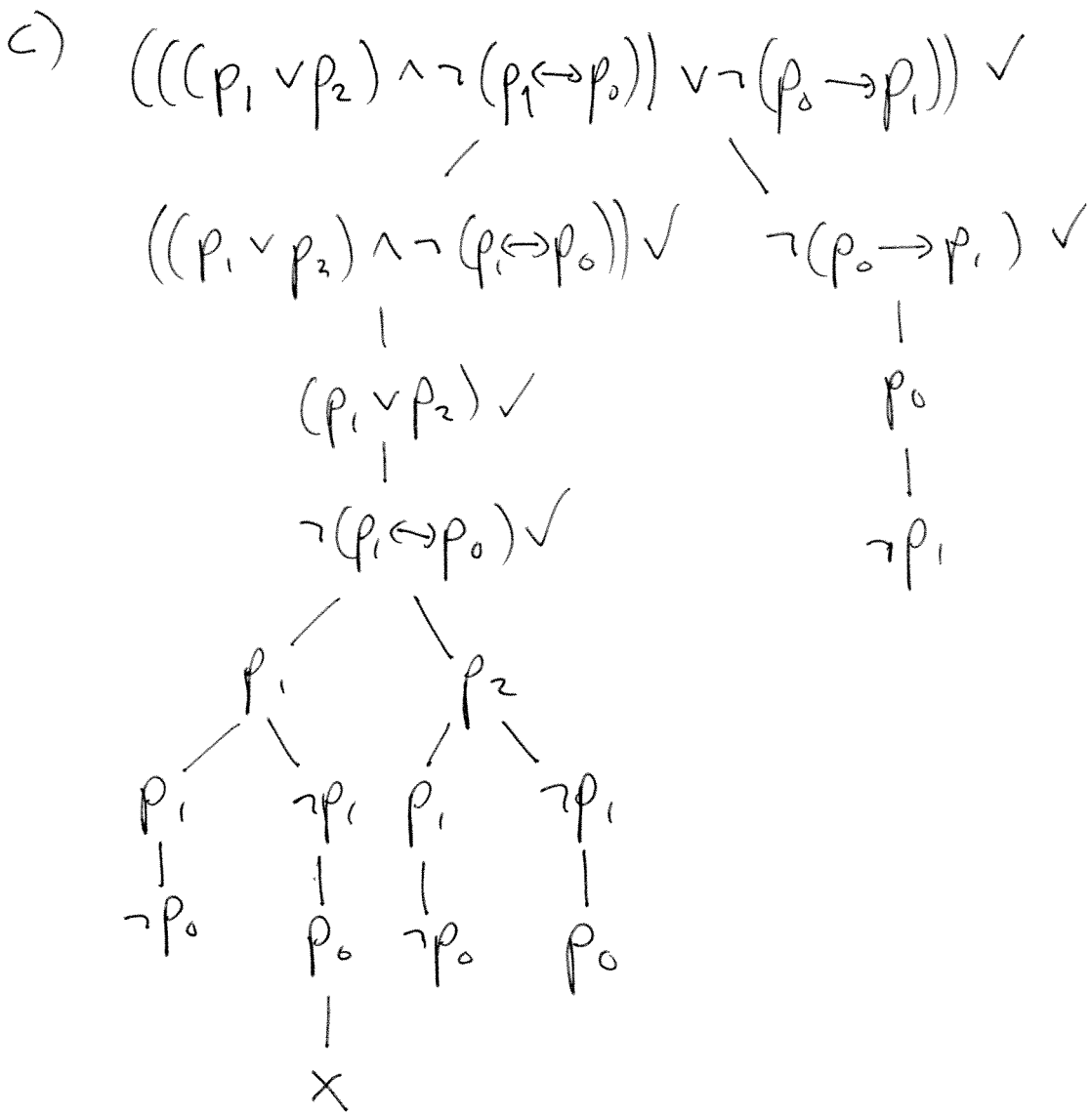

T3 a) $((p_1 \vee p_2) \wedge \neg(p_1 \leftrightarrow p_0)) \vee \neg(p_0 \rightarrow p_1)$

b)

p_0	p_1	p_2	$((p_1 \vee p_2) \wedge \neg(p_1 \leftrightarrow p_0)) \vee \neg(p_0 \rightarrow p_1)$						
0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
0	0	1	1	0	0	1	0	0	1
0	1	0	1	1	1	0	1	0	1
0	1	1	1	1	1	0	1	0	1
1	0	0	0	0	1	0	1	1	0
1	0	1	1	1	1	0	1	1	0
1	1	0	1	0	0	1	0	0	1
1	1	1	1	0	0	1	0	0	1

T4 Löytyy monisteesta.

T5 a) Piirretään totuustaulu:

p_0	p_1	p_2	$((p_0 \rightarrow p_1) \wedge (p_0 \rightarrow \neg p_2)) \rightarrow$	$\neg(p_1 \leftrightarrow p_2)$
0	0	0	1	1
0	0	1	1	0
0	1	0	1	1
0	1	1	0	0
1	0	0	0	0
1	0	1	0	0
1	1	0	1	1
1	1	1	0	0

Taulusta nähdään, että lause on kontingentti

b) Olkoon $v: \mathbb{N} \rightarrow \{0, 1\}$ totuusjakauma, jolla

$$v(n) = \begin{cases} 0, & \text{kun } n=3 \\ 1, & \text{muulloin.} \end{cases}$$

Tällöin $v[\neg p_1] = 0$, joten $v[(\neg p_1 \rightarrow p_3)] = 1$.

Lisäksi $v[p_3] = 0$, joten

$v[(\neg(p_1 \rightarrow p_2) \wedge p_3)] = 0$, ja siten

$v[\neg(\neg(p_1 \rightarrow p_2) \wedge p_3)] = 1$. Siis

$$v[((\neg p_1 \rightarrow p_3) \leftrightarrow \neg(\neg(p_1 \rightarrow p_2) \wedge p_3))] = 1.$$

Olkoon toisaalta $w: \mathbb{N} \rightarrow \{0, 1\}$ totuusjakauma, jolla $w(n) = 0$ jokaisella $n \in \mathbb{N}$.

Tällöin $w[\neg p_1] = 1$ ja $w[p_3] = 0$, joten $w[(\neg p_1 \rightarrow p_3)] = 0$. Toisaalta $w[(\neg(p_1 \rightarrow p_2) \wedge p_3)] = 0$, joten $w[\neg(\neg(p_1 \rightarrow p_2) \wedge p_3)] = 1$. Siis

$$w[((\neg p_1 \rightarrow p_3) \leftrightarrow \neg(\neg(p_1 \rightarrow p_2) \wedge p_3))] = 0.$$

Lause on siis kontingentti.

(Tämän voisi toki tehdä myös totuustaululla.)

c) Piirretään totuustaulu:

p_0	$\neg(p_0 \rightarrow \neg(p_0 \rightarrow \neg(p_0 \rightarrow \neg p_0)))$
0	0
1	1

Lause on siis kontingentti.

T6

Todistus: Oletetaan, että v on totuusjakauma, joka toteuttaa propositiolauseen $\neg(p_0 \rightarrow (p_1 \wedge p_0))$. Totuuden määrittelyn nojalla tällöin $v[(p_0 \rightarrow (p_1 \wedge p_0))] = 0$.

Tämä voi ~~ei~~ päteä vain jos $v[p_0] = 1$ ja $v[(p_1 \wedge p_0)] = 0$, eli $v[p_1] = 0$. (Jos $v[p_1] = 1$, niin koska $v[p_0] = 1$, $v[(p_1 \wedge p_0)] = 1$.)

Siis $v[\neg p_1] = 1$, eli v toteuttaa lauseen $\neg p_1$.

T7 (Tämän voi lausua muodossa $\neg(p_0 \rightarrow (p_1 \wedge p_0)) \Rightarrow \neg p_1$.)

Olkoon v totuusjakauma, jolla $v(n) = 0$ kaikilla $n \in \mathbb{N}$.

Tällöin $v[\neg p_1] = 1$, mutta $v[p_0] = 0$, joten

$v[(p_0 \rightarrow (p_1 \wedge p_0))] = 1$ ja siis

$v[\neg(p_0 \rightarrow (p_1 \wedge p_0))] = 0$.

(Tämä voidaan lausua muodossa $\neg p_1 \not\Rightarrow \neg(p_0 \rightarrow (p_1 \wedge p_0))$.)

T8 löytyy monisteesta.

T9 Olkoot A, B, C mielivaltaisia propositionaalisia lauseita ja v totuusjakauma, joka toteuttaa lauseen $\neg(C \rightarrow A)$. Tällöin v toteuttaa lauseen C , muttei lausetta A .

Koska C toteutuu, niin myös $(B \vee C)$ toteutuu, joten $\neg(B \vee C)$ ei toteudu. Siis kumpikaan lauseista A ja $\neg(B \vee C)$ ei toteudu, eli

$$v[(A \vee \neg(B \vee C))] = 0,$$

siis

$$v[\neg(A \vee \neg(B \vee C))] = 1.$$

T10 Olkoon v mielivaltainen totuusjakauma.

Tällöin

$$v[(p_0 \leftrightarrow p_1)] = 1 \Leftrightarrow v[p_0] = v[p_1]$$

$$\Leftrightarrow v[p_0] = 1 \text{ ja } v[p_1] = 1 \text{ tai } v[p_0] = 0 \text{ ja } v[p_1] = 0.$$

$$\Leftrightarrow v[(p_0 \wedge p_1)] = 1 \text{ tai } v[(\neg p_0 \wedge \neg p_1)] = 1$$

$$\Leftrightarrow v[((p_0 \wedge p_1) \vee (\neg p_0 \wedge \neg p_1))] = 1.$$

eli $v[(p_0 \leftrightarrow p_1)] = v[((p_0 \wedge p_1) \vee (\neg p_0 \wedge \neg p_1))]$. Siis

$$(p_0 \leftrightarrow p_1) \Leftrightarrow ((p_0 \wedge p_1) \vee (\neg p_0 \wedge \neg p_1)).$$

T11

a) Olkoon $A = \neg(\neg p_0 \wedge \neg p_1)$. Millä tahansa v pätee

$$v[A] = 1 \Leftrightarrow v[\neg p_0 \wedge \neg p_1] = 0$$

$$\Leftrightarrow \text{joko } v[\neg p_0] = 0 \text{ tai } v[\neg p_1] = 0$$

$$\Leftrightarrow \text{joko } v[p_0] = 1 \text{ tai } v[p_1] = 1$$

$$\Leftrightarrow v[(p_0 \vee p_1)] = 1.$$

Siis $A \Leftrightarrow (p_0 \vee p_1)$.

b) Olkoon $A = \neg(p_0 \wedge \neg p_1)$. Piirretään totuustaulu:

p_0	p_1	$(p_0 \rightarrow p_1)$	$\neg(p_0 \wedge \neg p_1)$
0	0	1	1
0	1	1	0
1	0	0	1
1	1	1	0

Huomataan, että
 $(p_0 \rightarrow p_1) \Leftrightarrow \neg(p_0 \wedge \neg p_1)$.

c) Olkoon v mielivaltainen totuusjakauma.

Koska $\{\neg, \wedge\}$ on tunnetusti täydellinen

~~$\{A, B, C\}$~~ konnektiivijoukko, löytyy lauseiden A, B ja C kanssa ekvivalentit lauseet A', B' ja C' , joissa ei esiinny muuta konnektiiveja kuin $\neg$, ja $\wedge$.

Jatkuu...

T11 c) jatkuu...

$$\text{Nyt } v[(A \wedge (B \vee C))] = 1 \Leftrightarrow v[(A' \wedge (B' \vee C'))] = 1$$

$$\Leftrightarrow v[A'] = 1 \text{ ja joko } v[B'] = 1 \text{ tai } v[C'] = 1$$

$$\Leftrightarrow v[A'] = 1 \text{ ja ei päde, että } v[B'] = 0 \text{ ja } v[C'] = 0.$$

$$\Leftrightarrow v[A'] = 1 \text{ ja } v[\neg(\neg B' \wedge \neg C')] = 1$$

$$\Leftrightarrow v[(A' \wedge \neg(\neg B' \wedge \neg C'))] = 1.$$

Siis lause $(A' \wedge \neg(\neg B' \wedge \neg C'))$ ~~on totta~~
toteuttaa halutut vaatimukset.

d) Piirtämällä tautustaulut

A	B	C	$(A \leftrightarrow (B \leftrightarrow C))$
0	0	0	0
0	0	1	0
0	1	0	0
0	1	1	0
1	0	0	0
1	0	1	0
1	1	0	0
1	1	1	1

A'	B'	C'	$\neg(A' \wedge \neg(\neg(B' \wedge C') \wedge \neg(\neg B' \wedge \neg C')))$
0	0	0	1
0	0	1	1
0	1	0	1
0	1	1	1
1	0	0	1
1	0	1	1
1	1	0	1
1	1	1	0

Jatkuu...

T11 d) Jatkuu...

Valitsemalla lauseet A' , B' ja C' kuten c) -kohdassa, nähdään, että lause $\neg(\neg(A' \wedge \neg(\neg(B' \wedge C') \wedge \neg(\neg B' \wedge \neg C')))) \wedge \neg(\neg A' \wedge (\neg(B' \wedge C') \wedge \neg(\neg B' \wedge \neg C'))))$ toteuttaa halutut ehdot.

T12 a) Tutkimalla totuustaulua

p_0	p_1	$(p_0 \vee p_1)$	$(\neg p_0 \rightarrow p_1)$
0	0	0	1
0	1	1	1
1	0	1	0
1	1	1	0

Huomataan, että $(p_0 \vee p_1) \Leftrightarrow (\neg p_0 \rightarrow p_1)$, joten lause $(\neg p_0 \rightarrow p_1)$ kelpaa.

b) Totuustaulusta

p_0	p_1	$(p_0 \wedge p_1)$	$\neg(p_0 \rightarrow \neg p_1)$
0	0	0	0
0	1	0	1
1	0	0	1
1	1	1	0

nähdään, että $(p_0 \wedge p_1) \Leftrightarrow \neg(p_0 \rightarrow \neg p_1)$.

Siis lause $\neg(p_0 \rightarrow \neg p_1)$ toteuttaa vaaditut ehdot.

T12c) Totuustaulun

p_0	p_1	$(p_0 \leftrightarrow p_1)$	$\neg((p_0 \rightarrow p_1) \rightarrow \neg(p_1 \rightarrow p_0))$
0	0	1	1
0	1	0	1
1	0	0	0
1	1	1	1

perusteella $(p_0 \leftrightarrow p_1) \Leftrightarrow \neg((p_0 \rightarrow p_1) \rightarrow \neg(p_1 \rightarrow p_0))$.

Lisäksi lauseessa $\neg((p_0 \rightarrow p_1) \rightarrow \neg(p_1 \rightarrow p_0))$ ei esiinny muita konnektiveja kuin $\neg$ ja $\rightarrow$, joten se toteuttaa halutut ehdot.

d) Taulun

p_1	p_2	p_3	$(p_1 \vee (p_2 \wedge p_3))$	$((p_2 \rightarrow \neg p_3) \rightarrow p_1)$
0	0	0	0	1
0	0	1	0	1
0	1	0	0	1
0	1	1	1	0
1	0	0	1	1
1	0	1	1	0
1	1	0	1	1
1	1	1	1	0

perusteella lause

$((p_2 \rightarrow \neg p_3) \rightarrow p_1)$ toteuttaa halutut vaatimukset.

T12 e) Tutkimalla totuustaulua

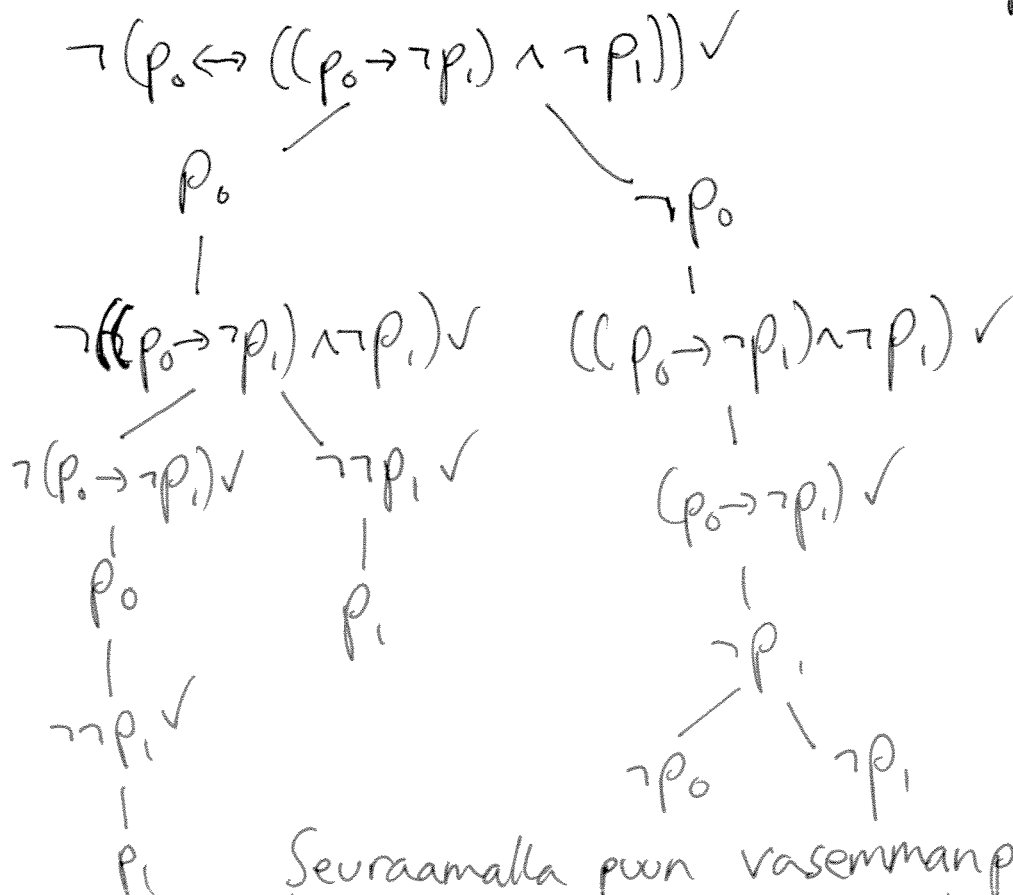
p_0	p_2	p_3	$((p_0 \wedge \neg p_2) \leftrightarrow p_3)$	$\neg((\neg(p_0 \rightarrow p_2) \rightarrow p_3) \rightarrow \neg(p_3 \rightarrow \neg(p_0 \rightarrow p_2)))$
0	0	0	0	1
0	0	1	0	0
0	1	0	0	1
0	1	1	0	1
1	0	0	1	0
1	0	1	1	0
1	1	0	0	1
1	1	1	0	1

nähdään, että lause

$$\neg((\neg(p_0 \rightarrow p_2) \rightarrow p_3) \rightarrow \neg(p_3 \rightarrow \neg(p_0 \rightarrow p_2)))$$

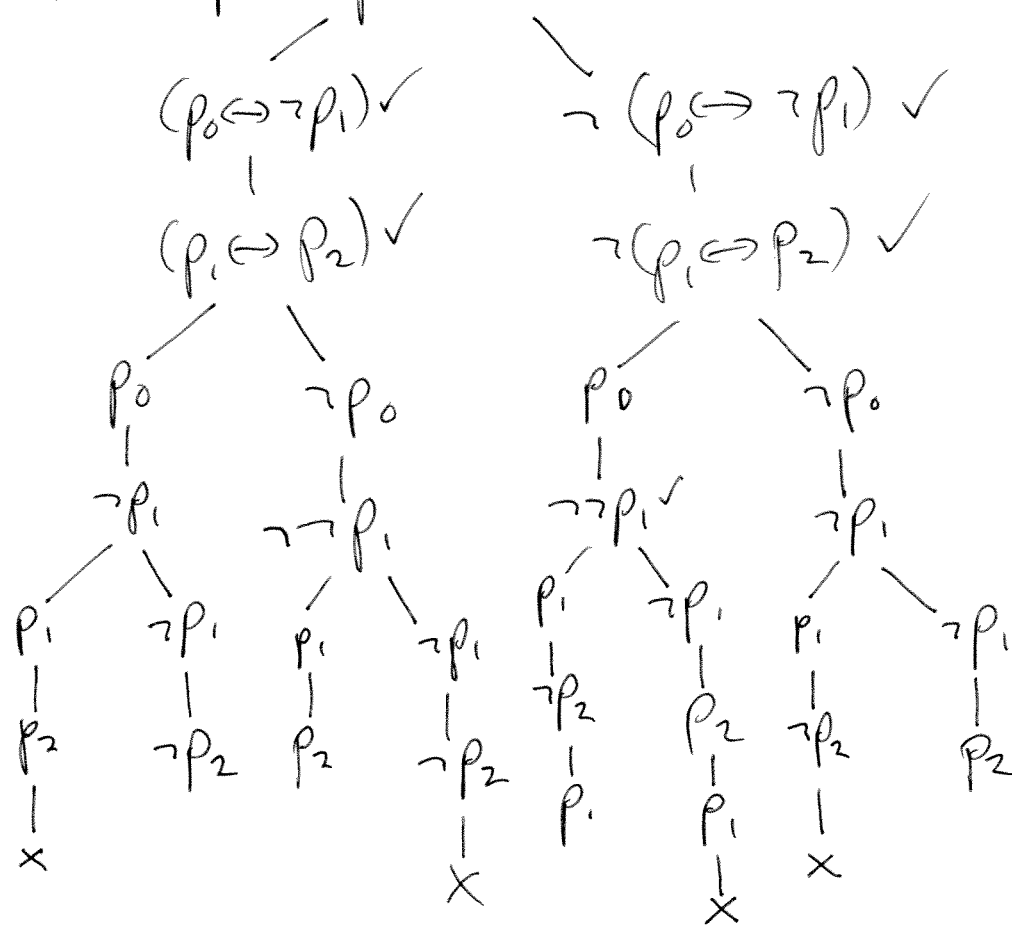
toteuttua halutut ehdot.

T13 a) Piirretään lauseelle semanttinen puu:

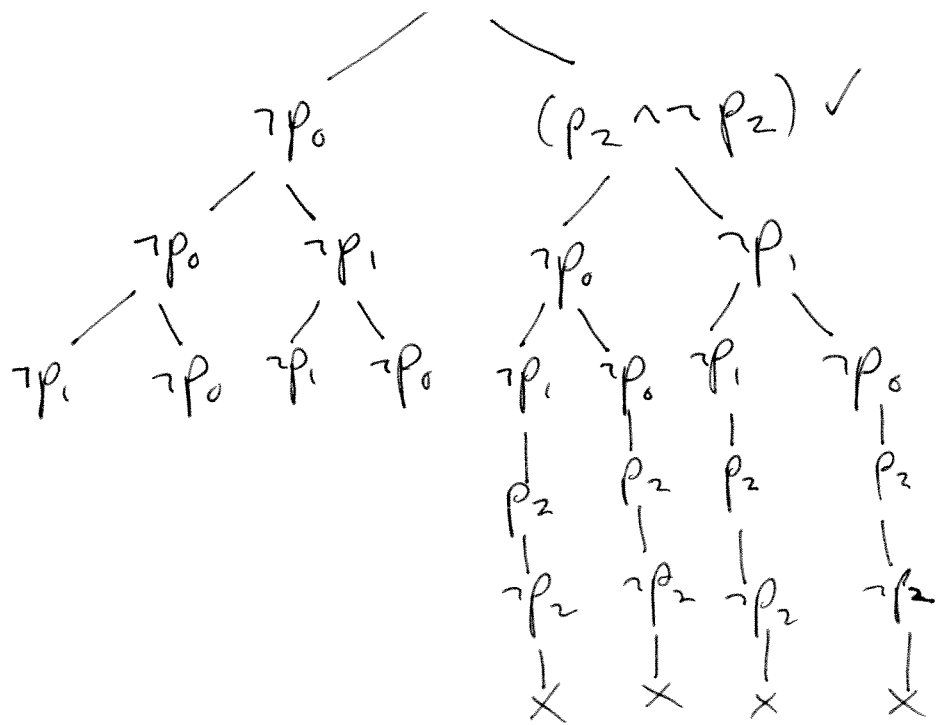
Seuraamalla puun vasemmanpuoleista oksaa, nähdään, että esimerkiksi jakauma $v, v(n)=1$ kaikilla $n \in \mathbb{N}$, toteuttaa lauseen.

$$\underline{T13} \text{ b) } ((p_0 \leftrightarrow \neg p_1) \leftrightarrow (p_1 \leftrightarrow p_2)) \checkmark$$

Seuraamalla esimerkiksi oikean puoleisinta haaraa, huomataan, että totuusjakauma v , missä $v(0)=0$, $v(1)=0$ ja $v(n)=1$ muilla $n \in \mathbb{N}$, toteuttaa lauseen.

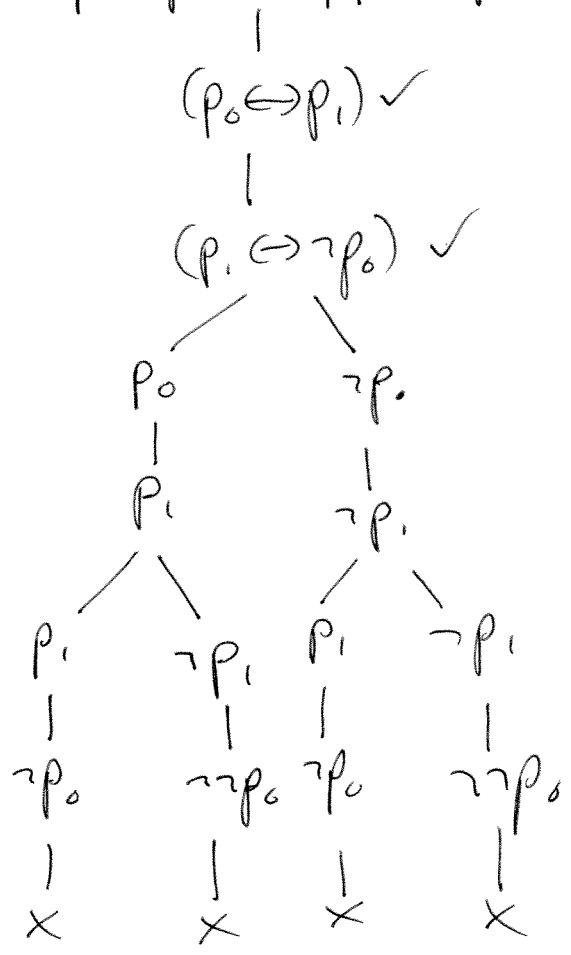
$$\begin{aligned}
 & \underline{T13} \text{ c) } (((p_0 \rightarrow \neg p_1) \wedge (p_1 \rightarrow \neg p_0)) \wedge (p_0 \rightarrow (p_2 \wedge \neg p_2))) \checkmark \\
 & \quad | \\
 & ((p_0 \rightarrow \neg p_1) \wedge (p_1 \rightarrow \neg p_0)) \checkmark \\
 & \quad | \\
 & (p_0 \rightarrow (p_2 \wedge \neg p_2)) \checkmark \\
 & \quad | \\
 & (p_0 \rightarrow \neg p_1) \checkmark \\
 & \quad | \\
 & (p_1 \rightarrow \neg p_0) \checkmark
 \end{aligned}$$

Esimerkiksi totuusjakauma $v, v(n)=0$ jokaiselle $n \in \mathbb{N}$, toteuttaa lauseen.

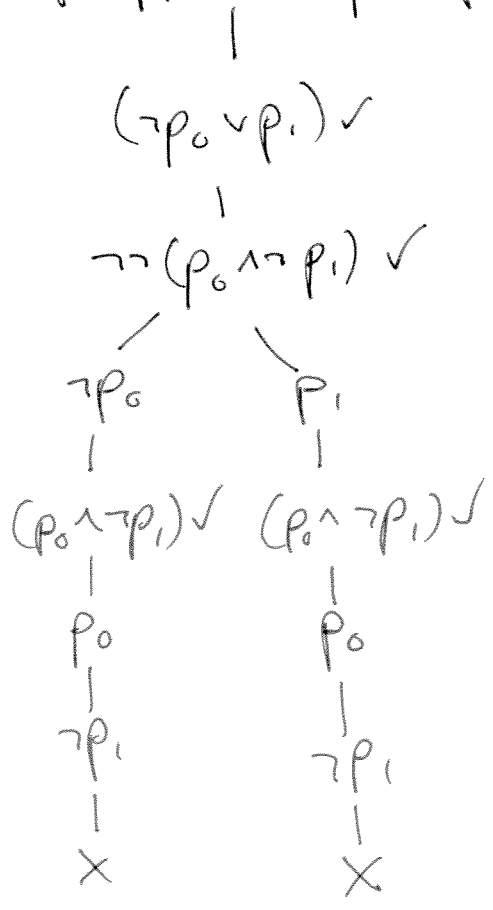
T14

a) $((p_0 \leftrightarrow p_1) \wedge (p_1 \leftrightarrow \neg p_0)) \checkmark$

Koska puun jokainen haara sulkeutuu, ei lause voi toteutua millään jakaumalla. Siis se on ristiriita.

b) $\neg((\neg p_0 \vee p_1) \rightarrow \neg(p_0 \wedge \neg p_1)) \checkmark$

Koska jokainen haara sulkeutuu, lause on ristiriita.

T14 c) $\neg((\neg p_3 \leftrightarrow \neg p_2) \rightarrow (p_3 \vee \neg p_3)) \checkmark$

$$\begin{array}{c}
 (\neg p_3 \leftrightarrow \neg p_2) \checkmark \\
 | \\
 \neg(p_3 \vee \neg p_3) \checkmark \\
 \swarrow \quad \searrow \\
 \neg p_3 \quad \neg \neg p_3 \\
 | \quad | \\
 \neg p_2 \quad \neg \neg p_2 \\
 | \quad | \\
 \neg p_3 \quad \neg p_3 \\
 | \quad | \\
 \neg \neg p_3 \quad \neg \neg p_3 \\
 | \quad | \\
 \times \quad \times
 \end{array}$$

Koska puun jokainen haara sulkeutuu, lause on ristiriita.

T15

$$\frac{\frac{(p_0 \wedge p_2)}{p_0} \wedge E \quad \left[\frac{(p_0 \rightarrow (p_1 \wedge \neg p_2))}{\rightarrow E} \right]^1}{\frac{\frac{(p_1 \wedge \neg p_2)}{\neg p_2} \wedge E \quad \frac{(p_0 \wedge p_2)}{p_2} \wedge I}{(p_2 \wedge \neg p_2)} \neg I, 1} \neg(p_0 \rightarrow (p_1 \wedge \neg p_2))$$

T16

$$\begin{array}{c}
 \frac{(\neg p_0 \wedge \neg p_1)}{\neg p_0} \wedge E \\
 \frac{\neg p_0}{(p_0 \wedge \neg p_0)} \wedge I \\
 \frac{(p_0 \wedge \neg p_0)}{\neg \neg p_1} \neg I \\
 \frac{\neg \neg p_1}{p_1} \neg E \\
 \frac{p_1}{(p_0 \leftrightarrow p_1)} \leftrightarrow I, 1
 \end{array}
 \qquad
 \begin{array}{c}
 \frac{(\neg p_0 \wedge \neg p_1)}{\neg p_1} \wedge E \\
 \frac{\neg p_1}{(p_1 \wedge \neg p_1)} \wedge I \\
 \frac{(p_1 \wedge \neg p_1)}{\neg \neg p_0} \neg I \\
 \frac{\neg \neg p_0}{p_0} \neg E \\
 \frac{p_0}{(p_0 \leftrightarrow p_1)} \leftrightarrow I, 1
 \end{array}$$

~~T17~~

~~$$\begin{array}{c}
 \frac{[A]^1 \quad [A]^2}{(A \wedge \neg A)} \wedge I \\
 \frac{(A \wedge \neg A)}{\neg \neg B} \neg I \\
 \frac{\neg \neg B}{B} \neg E \\
 \frac{B}{(A \rightarrow B)} \rightarrow I, 1 \\
 \frac{[B]^2}{(A \rightarrow B)} \rightarrow I \\
 \frac{(A \rightarrow B)}{(A \rightarrow B)} \vee E, 2 \\
 \frac{(A \rightarrow B)}{((\neg A \vee B) \leftrightarrow (A \rightarrow B))} \leftrightarrow I
 \end{array}$$~~

$$\begin{array}{c}
 \frac{\neg A}{(\neg A \vee B)} \vee I \\
 \frac{(\neg A \vee B)}{\neg \neg (\neg A \vee B)} \neg I \\
 \frac{\neg \neg (\neg A \vee B)}{(\neg A \vee B)} \neg E \\
 \frac{(\neg A \vee B)}{((\neg A \vee B) \leftrightarrow (A \rightarrow B))} \leftrightarrow I
 \end{array}$$

~~T17~~

T17

$$\begin{array}{c}
 [A]^3 \quad [(A \rightarrow B)]^5 \\
 \hline
 \rightarrow E \\
 \frac{B}{(\neg A \vee B)} \vee I \\
 \frac{(\neg A \vee B)}{((\neg A \vee B) \wedge \neg(\neg A \vee B))} \wedge I \\
 \frac{(\neg A \vee B)}{\neg A} \neg I, 3 \\
 \frac{\neg A}{(\neg A \vee B)} \vee I \\
 \frac{[(\neg A \vee B)]^4}{((\neg A \vee B) \wedge \neg(\neg A \vee B))} \wedge I \\
 \frac{((\neg A \vee B) \wedge \neg(\neg A \vee B))}{\neg\neg(\neg A \vee B)} \neg I, 4 \\
 \frac{\neg\neg(\neg A \vee B)}{(\neg A \vee B)} \neg E \\
 \hline
 ((\neg A \vee B) \leftrightarrow (A \rightarrow B)) \leftrightarrow I, 5
 \end{array}$$

T18

$$\begin{array}{c}
 [A]^1 \quad [(\neg A \wedge \neg B)]^2 \\
 \frac{(\neg A \wedge \neg B)}{\neg A} \wedge E \\
 \frac{\neg A}{(A \wedge \neg A)} \wedge I \\
 \frac{(A \wedge \neg A)}{\neg\neg B} \neg I \\
 \frac{\neg\neg B}{B} \neg E \\
 \frac{B}{((A \wedge B) \vee (\neg A \wedge \neg B))} \vee I \\
 \frac{[(A \wedge B) \vee (\neg A \wedge \neg B)]^3}{(A \leftrightarrow B)} \leftrightarrow I \\
 \hline
 (A \leftrightarrow B) \rightarrow I, 3 \\
 \frac{(A \leftrightarrow B)}{((A \wedge B) \vee (\neg A \wedge \neg B)) \rightarrow (A \leftrightarrow B)} \rightarrow I, 3
 \end{array}$$

T19 ks. moniste.

T20 Olkoon v totuusjakauma, jolla $v(n)=1$ kaikilla $n \in \mathbb{N}$.
Tällöin $v[(p_0 \leftrightarrow p_1)] = 1$, mutta $v[(\neg p_0 \wedge \neg p_1)] = 0$.
Siis $(p_0 \leftrightarrow p_1) \not\Rightarrow (\neg p_0 \wedge \neg p_1)$, joten eheyslauseen
noyalla $(p_0 \leftrightarrow p_1) \not\vdash (\neg p_0 \wedge \neg p_1)$.

T21

$$\frac{\frac{[A]^2 (A \rightarrow (B \vee C))}{(B \vee C)} \rightarrow E \quad \frac{\frac{[B]^1 \neg B}{(B \wedge \neg B)} \neg I \quad \frac{\neg \neg C}{C} \neg E}{C} \vee E, 1}{(A \rightarrow C)} \rightarrow I, 2$$

T22

$$\frac{\frac{[p_0]^1 (p_0 \rightarrow p_1)}{p_1} \rightarrow E \quad \frac{\frac{[p_1]^1 (p_1 \rightarrow p_2)}{p_2} \rightarrow E \quad \frac{p_2}{(p_2 \rightarrow p_0)} \rightarrow E}{p_0} \rightarrow E}{(p_0 \leftrightarrow p_1)} \leftrightarrow I, 1$$

T23. Olkoon v totuusjakauma, jolla $v(n) = 0$ kaikilla $n \in \mathbb{N}$. Tällöin

$$v[(p_0 \rightarrow \neg p_1)] = 1, \text{ koska } v[p_0] = 0, \text{ ja}$$

$$v[(\neg p_1 \rightarrow \neg p_0)] = 1, \text{ koska } v[\neg p_1] = 1.$$

Kuitenkin $v[(p_0 \leftrightarrow \neg p_1)] = 0$, joten lause $(p_0 \leftrightarrow \neg p_1)$ ei ole lauseiden $(p_0 \rightarrow \neg p_1)$ ja $(\neg p_1 \rightarrow \neg p_0)$ looginen seuraus. Eheyslauseen nojalla sitä ei voida päätellä näistä oletuksista.

T24 Olkoon v kuten edellisessä tehtävässä.

$$\text{Tällöin } v[p_1] = v[p_2] = v[p_3], \text{ joten}$$

$$v[(p_1 \leftrightarrow p_2)] = 1 \text{ ja } v[(p_2 \leftrightarrow p_3)] = 1.$$

$$\text{Kuitenkin } v[(p_2 \leftrightarrow p_3)] = 1 \neq 0 = v[p_1], \text{ joten}$$

$v[(p_1 \leftrightarrow (p_2 \leftrightarrow p_3))] = 0$. Siis $(p_1 \leftrightarrow (p_2 \leftrightarrow p_3))$ ei ole lauseiden $(p_1 \leftrightarrow p_2)$ ja $(p_2 \leftrightarrow p_3)$ looginen seuraus, joten eheyslauseen nojalla

$$\{(p_1 \leftrightarrow p_2), (p_2 \leftrightarrow p_3)\} \not\vdash (p_1 \leftrightarrow (p_2 \leftrightarrow p_3))$$